

1.2.2021

EOAK/4602/2020

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen**Esittelijä: Tarkastaja Peter Fagerholm****TARKASTUS: POHJANMAAN POLIISILAITOS, 1.12.2020**

Tarkastuskohde	Pohjanmaan poliisilaitos
Tarkastusajankohta	1.12.2020
Osallistujat EOAK:sta	Esittelijäneuvos Juha Haapamäki Esittelijäneuvos Mikko Eteläpää Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Minna Ketola Tarkastaja Peter Fagerholm
Osallistujat tarkastuskoh- teesta	Poliisipäällikkö Kari Puolitaval Apulaispoliisipäällikkö Bo-Erik Hanses Apulaispoliisipäällikkö Ilkka Hylkilä Apulaispoliisipäällikkö Kari Keski-Opas Poliisilakimies Vesa Nyrhinen Rikosylitarkastaja Teemu Heikkinen Rikosylikomisario Thomas Skur Ylikomisario Vesa Ojanperä Ylikomisario Pasi Vuoremaa

1. Yleistä

Tarkastuksen tarkoitus oli saada yleiskuva poliisilaitoksen tilanteesta ja mahdollisista ongelmista sekä samalla keskustella poliisihallinnon ajankohtaisista asioista poliisilaitoksen näkökulmasta.

Ennen tarkastusta hankittiin seuraava etukäteisaineisto:

- Esikäsitteily-yksikössä tehdyt päätökset olla toimittamatta esitutkintaa ja esitutkinnan keskeyttämispäätökset ajalta 1.-12.6.2020.
- Mahdollinen ohjeistus/määräys rikosten esikäsitteilytoiminnon järjestämisestä poliisilaitoksella.
- Rikosperusteisista ja poliisilakiperusteisista säilöönotoista KIP-lomakkeet ajalta 27-31.5.2020 (Seinäjoki, Vaasa, Kokkola, Pietarsaari).
- Selvitys siitä, mihin konkreettisiin toimenpiteisiin koronaviruspandemian johdosta on ryhdytty poliisivankiloissa ja miten se on vaikuttanut poliisivankiloiden käytäntöihin.
- Kultakin poliisilaitoksen telepakkokeinoja käyttäneeltä tutkinnanjohtajalta kolme ensimmäistä vuonna 2019 tuomioistuimelle esitettyä telepakkokeinovaatimusta (ja käräjäoikeuden päätös, jos se on poliisilaitoksella). Samoin teknisen tarkkailun osalta kultakin poliisilaitoksen tutkinnanjohtajalta vuoden 2019 kaksi ensimmäistä heidän tekemäänsä päätöstä teknisestä tarkkailusta ja kultakin STEK-POV:lta vuoden 2019 kolme ensimmäistä ns. rajoitetun valeoston (PKL 10:35,1 ja PolL 5:36,1; ”Yksinomaan yleisön saataville toimitetusta

myyntitarjouksesta...”) päätöstä.

- Kymmenen viimeisintä poliisilaitoksen tekemää kanteluratkaisua.
- Viisi viimeisintä poliisilaitoksen tekemää päätöstä vahingonkorvausasiassa.
- Viisi viimeisintä poliisilaitoksen tekemää virkamiesoikeudellista ratkaisua
- Poliisilaitoksen viimeisin laillisuustarkastussuunnitelma ja –kertomus (Poliisihallitukselle toimitettu).

Tarkastuksen valmistumista varten poliisilaitoksen oikeusyksikölle lähetettiin 25.11.2020 etukäteisaineiston herättämistä kysymyksistä ennakkotietoa, jossa oli yksilöity tarkempaa tarkastelua edellyttävät asiat.

2. Poliisilaitoksen yleisesittely

Puolitaival kertoi yleisesti poliisilaitoksen toiminnasta. Poliisilaitoksen henkilöstövahvuus on 600, joista poliiseja on 480. Poliisilaitos on kaksikielinen ja sen alueella asuu 445 000 asukasta kolmessa eri maakunnassa. Poliisilaitos toimii samalla kolmen yliopistosairaalan alueella.

Poliisilaitos on organisatorisesti jaettu kolmeen toimintalinjaan; esikunta- ja hallintopalvelut, poliisipalvelut ja lupapalvelut. Poliisilaitoksen alueella on pääpoliisiaseman lisäksi 11 poliisiasemaa. Yleisjohto (johtokeskus) on Helsingissä. Seinäjoella on poliisilaitoksen oma tilannekeskus.

Hätäkeskuslaitoksen ERICA -tietojärjestelmän käytön yhteydessä A-kiireellisyysluokan hälytystehtävät olivat nousussa, mutta hälytysohjeita on sittemmin säädetty ja A-kiireellisyysluokan tehtävämäärät ovat palaamassa entiselleen. Toimintavalmiusaikojen osalta poliisilaitokselle on tulossa uusi seurantamalli.

Rikosten määrät ovat olleet laskussa viimeiset kymmenen vuotta; kuitenkin vuonna 2019 rikosmäärät hieman nousivat edelliseen vuoteen verrattuna. Tutkinta-ajat ovat pidentyneet enemmän kuin keskimäärin muilla poliisilaitoksilla, mutta Puolitaival piti joka tapauksessa rikosten selvitysprosentteja hyvinä.

Huolta aiheuttaa huumausainerikosten kasvu, joka näkyy sekä rattijuopumusten määrässä kuten myös muussa rikollisuudessa. Myös järjestäytyneiden rikollisryhmien määrä on poliisilaitoksen alueella kasvanut. Lisäksi on uusia turvallisuusuhkia kuten terrorismi sekä rajat ylittävä rikollisuus. Vaasan alueella on paljon ulkomaa-laistausta väestöä, jolla on yhteyksiä esimerkiksi Ruotsiin ja tällä on vaikutuksensa rajat ylittävään rikollisuuteen. Puolitaival totesi, että poliisilaitoksen turvallisuustilanne on kuitenkin vakaa ja katuturvallisuus on hyvällä tasolla.

Haapamäki tiedusteli toimitilojen kunnosta. Puolitaival kertoi, että tällä hetkellä toimitiloista ei ole isompia ongelmia. Rakennuskanta on kohtuullisen uutta, eikä esimerkiksi sisäilmaongelmia ole ilmennyt.

Ketola tiedusteli yleisemmin poliisilaitoksen resurssitilanteesta. Poliisilaitoksen mukaan resurssit ovat vähissä, eikä toiminta juurikaan kestä poistumia. Rikostutkinnassa juttuja joudutaan vahvasti priorisoimaan ja henkilöstön jaksaminen on koetuksella. Ns. korvamerkityt toiminnot muodostavat ongelman, kun poistumien takia joudutaan siirtämään perustutkinnasta resursseja korvamerkityn toiminnon ylläpitämiseen, vaikka tämä ei olisi toiminnallisesti tarkoituksenmukaista.

3. Koronaepidemian vaikutukset poliisilaitoksen toimintaan

Seinäjoella koronaepidemia on vaikuttanut merkittävästi poliisitoimintaan. Pitkään koronantorjunnassa onnistuttiin, mutta tarkastushetkellä karanteenissa taikka omaehtoisessa karanteenissa oli 60-70 poliisia. Altistumistapaukset liittyvät muun muassa poliisilaitoksen sisäiseen koulutukseen.

Poistumien takia hälytystoiminta on ensisijaisesti pyritty turvaamaan siirtämällä perustutkinnasta ja liikennevalvontaryhmästä poliiseja hälytysvalvontaan. Erityistutkinnasta, kuten talousrikostutkinnasta, on vastaavasti siirretty tutkijoita perusrikostutkintaan. Eniten karanteenit ovat vaikuttaneet poliisivankilatoimintoihin. Seinäjoen poliisivankila oli tästä syystä toistaiseksi suljettu ja säilöön otettavat ja kiinniotettavat kuljetetaan Kokkolaan tai Vaasaan.

4. Oikeusyksikkö

Nyrhisen mukaan oikeusyksikkö vastaa kanteluiden käsittelystä, vahingonkorvausasioista, sisäisestä laillisuusvalvonnasta, operatiivisesta tuesta ja koulutuksesta sekä virkamiesoikeudellisista asioista. Nyrhinen kertoi toimivansa myös tietosuoja-vastaavana.

Vuonna 2019 saapui yhteensä 39 kantelua. Tähän mennessä tänä vuonna on saapunut yli 40 kantelua. Viime vuonna poliisilaitos antoi muille laillisuusvalvontaviranomaisille yhteensä 15 lausuntoa, tänä vuonna tähän mennessä 10. Kanteluiden keskimääräinen käsittelyaika on n. 63 päivää.

Laillisuusvalvonta suoritetaan vuosittain vahvistettavan valvontasuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmassa on kuitenkin yli vuoden kestäviä tarkastuskohteita. Tänä vuonna erityiskohteina ovat muun muassa esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 mukaiset esiselvitykset sekä haltuun otettujen ampuma-aseiden säilyttäminen poliisiasemilla. Oikeusyksikön lisäksi laillisuusvalvontaa tekevät siihen määrättyt esimiehet.

Poliisilaitoksen mukaan laillisuusvalvontatarkastuksissa ei ole tullut ilmi mitään erityistä. Kanteluja tutkittaessa on kuitenkin tullut ilmi ongelmia liittyen lähinnä esitutkinnan aloittamis- ja lopettamispäätöksiin, joista kannellaan herkästi. Esikäsittelyyksikköön onkin palkattu juristitaustainen henkilö, joka tekee vaikeimmat esitutkintapäätökset. Henkilöstöä on koulutettu esitutkinnan aloittamiskynnyksen arvioinnissa ja ns. ei rikosta -päätösten tekemisessä.

Oikeusyksikkö osallistuu koulutuksiin ja huolehtii myös esimerkiksi keskeisten laillisuusvalvontapäätösten ja lainsäädäntömuutosten tiedottamisesta poliisilaitoksen sisäisessä intra-kanavassa. Laillisuusvalvontapäätöksistä tiedotetaan kohdenneusti myös muun muassa päällystölle.

Eettiseen kanavaan tuli vuonna 2019 yhteensä 10 ilmoitusta, joista kuusi ei johtanut toimenpiteisiin. Yksi asia johti poliisirikostutkintaan, yksi huomautukseen ja yksi asia siirrettiin työnjohdolliseen esimieskäsittelyyn.

Epäillyistä poliisirikoksista tehdään vuosittain noin 40-50 ilmoitusta Valtakunnansyyttäjän toimistoon. Suurimman osan näistä kuitenkin päätetään esikäsittelyssä, eli varsinaiseen esitutkintaan ne eivät päädy. Vuosittain vain 5-10 tapausta koskien poliisilaitoksen henkilökuntaa päätyy esitutkintaan.

Viime vuonna poliisilaitos antoi virkamiesoikeudellisessa menettelyssä yhteensä kolme varoitusta. Tänä vuonna on annettu yksi varoitus. Lisäksi yksi virkamies on erotettu määrääjäksi.

Haapamäki tiedusteli oikeusyksikön oma-aloitteisesti tutkimista tapauksista. Näitä on Nyrhisen mukaan muun muassa rekistereiden käyttöön liittyen. Vuosittain oma-aloitteisia juttuja on noin 5-10, tänä vuonna tähän mennessä vajaa 10.

Haapamäki tiedusteli myös poliisilaitoksen kokemuksista poliisin uudesta julkisuus-käsikirjasta. Nyrhisen mukaan käsikirja on hyvä. Koulutusta julkisuuslakikysymyksissä on annettu henkilöstölle ja poliisilaitoksen sisäiset prosessit julkisuuslakikysymyksissä ovat Nyrhisen mukaan kunnossa. Heikkinen totesi, että asiakirjapyynnöt kirjataan poliisin asianhallintajärjestelmä Actaan, joten toimenpiteet ovat jälkikäteen todennettavissa.

Etukäteisaineistosta keskusteltaessa Haapamäki totesi, että kanteluratkaisuissa käsittelyajat olivat varsin kohtuullisia. Myöskin perustelujen ja kanteluiden lopputulosten voitiin katsoa pysyneen harkintavallan puitteissa. Tosin kun saadut selvitykset eivät olleet aineistossa, ei kovin perusteellinen arviointi ollut mahdollista.

Vahingonkorvauspäätökset oli käsitelty suhteellisen nopeasti eikä niiden lopputuloksista ollut käytettävissä oleva selvitys huomioon ottaen huomauttamista. Myöskään virkamiesoikeudellisissa ratkaisuissa ei ollut huomauttamista. Todettiin, että yksi tapauksista koski poliisimiehen sananvapauden rajoja; koska asia oli hallinto-oikeuden käsiteltävänä, ei asiasta enemmälti keskusteltu.

Nyrhisen mukaan yhteistyö oikeusasiamiehen kanslian kanssa on toiminut hyvin.

5. Rikostorjuntasektori

Pohjanmaan poliisilaitos siirtyi 1.6.2020 yhteen rikostorjuntasektorin malliin. Sektori on jaettu rikostorjuntayksikköön ja erityistutkintayksikköön. Sektoria johtaa rikosyli-komisario. Yksikönjohtajina toimivat rikoskomisariot oman toimensa ohella.

Rikostorjuntayksikössä on 10 ryhmää, joista 8 toimii ns. aikavastuuperiaatteella ja kaksi ryhmää aluevastuuperiaatteella. Lisäksi on esikäsitteily-yksikkö. Päivittäiset tutkintaryhmät hoitavat rikosasioita koko skaalalla, eikä erillistä ns. pitkäkestoista tutkintaryhmää ole.

Esikäsitteilyryhmä aloitti toimintansa 1.5.2019. Esikäsitteily-yksikköön haki pääsääntöisesti nuoria poliiseja, joilla on etuna hyvä osaaminen teknisissä, ICT, älypuheliiniin sekä sosiaalisen mediaan liittyvissä asioissa. Päätöksenteko yksikössä on keskitetty yhdelle rikostarkastajalle, kahdelle rikoskomisariolle ja kahdelle-kolmelle ylikonstaapelille. Lisäksi esikäsitteily-yksikössä työskentelee kaksi korkeakouluharjoittelijaa.

Eryitystutkintayksikkö koostuu talousrikostutkinnan ryhmästä, paljastavasta tutkinnasta sekä ulkomaalaistutkinnasta. Nämä ryhmät toimivat koko poliisilaitoksen alueella. Ryhmät ottavat tilanteen mukaan hoidettavakseen myös muita pitkäkestoisia ja erikoisosaamista vaativia esitutkintoja.

Tutkinnan yleisjohtoa hoidetaan arkisin esikäsitteilyssä sekä lauantaisin ja sunnuntaisin kaikki tutkinnanjohtajat vuorotellen.

Poliisilaitos toimii kolmen maakunnan ja kahden käräjäoikeuden alueella. Tämä aiheuttaa rikostutkinnassa eräitä haasteita. Esimerkiksi Vaasa ja Seinäjoki käyttävät Vaasan vankilaa, kun taas Kokkola käyttää Oulun vankilan palveluja. Lisäksi haasteita (mm. lapsen kohdistuvissa seksuaalirikoksissa) aiheuttaa poliisilaitoksen toimiminen kolmen yliopistollisen keskussairaalan alueella.

Skurin mukaan rikosten selvitysprosentit ovat hyvät mutta tutkinta-ajat pitkähköt. Erityisesti törkeät henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa selvitysprosentti on hyvä.

Rikostorjunnassa nähdään kehitettävää muun muassa esimiestyössä (esim. valmentavassa johtamisessa), laadussa (yhteistyötä syyttäjien kanssa sekä koulutusta lisätty), prosesseissa (tarkoitus siirtyä kokonaan sähköisiin pöytäkirjoihin ja toimintoja yhdenmukaistetaan) sekä henkilöstön hyvinvoinnissa ja työssä jaksamisessa (johtamiskulttuurin kehittäminen).

Poliisilaitoksen toimittamassa ennakkomateriaalista tarkastettiin noin 40 rikosperusteista kiinniotta ja niiden kirjaamista.

Fagerholmin mukaan kiinniottopöytäkirjoissa erityiset edellytykset oli pääosassa tapauksia kirjattu riittävän kattavasti. Joissain yksittäistapauksissa jäi kuitenkin hieman epäselväksi, oliko kyse jatkamis- ja sotkemisvaaran osalta vakiofraasin käyttämisestä ja oliko niissä tapauksissa olemassa konkreettinen jatkamis- tai sotkemisvaara. Olisi perusteltua, että erityiset edellytykset ovat riittävän tarkasti kirjattu siten, että lukija itse juttuun tarkemmin perehtymättä ymmärtää, onko nimenomaisesti joku asianomistaja ja/tai todistaja vielä kuulematta. Muun muassa tapauksessa **5710/R/17149/20/KIP/1** oli vain epämääräisesti kirjattu, että ”kaikkien osallisen kertomukset vaikuttavat toisiinsa, voivat vaikuttaa asianosaisiin”. Lisäksi olisi perusteltua (kuten joissain tapauksissa oli kirjattukin), että asianomistajan taikka todistajan suhde rikoksesta epäiltyyn avattaisiin tarkemmin, jolloin selkeämmin kävisi ilmi konkreettinen sotkemisvaara. Yleisesti ei voida esimerkiksi olettaa, että kun asianomistaja taikka todistaja on kuulematta, niin tämä automaattisesti aiheuttaisi sotkemisvaaran. Jokainen asia tulisi arvioida tapauskohtaisesti.

Tapauksessa **5710/R/17135/20/KIP/1** erityiset edellytykset todettiin kuitenkin puutteelliseksi. Kirjauksista ei saa selvää, mitkä ovat kiinnioton erityiset edellytykset. Näyttää ennemmin siltä, että erityiset edellytykset oli kirjattu yhteydenpidon rajoitukset -osioon. Lisäksi löytyi useita tapauksia, joissa puuttui kirjaus siitä, että pidättämisestä olisi ilmoitettu vapautensa menettäneelle (pakkokeinolaki 2:10,1). Nämä tapaukset olivat **5710/R/16919/20/KIP/1**, **5710/R/17044/20/KIP/1**, **5710/R/16919/20/KIP/1**, **5710/R/16919/20/KIP/2**, **5710/R/16919/20/KIP/4**, **5710/R/16919/20/KIP/5** ja **5710/R/47077/19/KIP/1**.

Esitutinnan keskeyttämispäätöksiä tarkastettiin noin 100 kpl. Yleisenä havaintona oli, ettei pelkästään käytetty ns. vakiofraaseja vaan perusteluihin oli myös kirjattu muun muassa tehdyt tutkintatoimenpiteet ja esimerkiksi puuttuvat valvontakameratallenteet taikka todistajat. Vain tapauksessa **5720/R/18314/20** puuttui tieto siitä, mitä tutkintatoimenpiteitä oli tehty ennen tutkinnan keskeyttämistä, ottaen huomioon, että epäillyn auton rekisteritunnus oli tuossa tapauksessa poliisin tiedossa. Keskeyttämispäätöksissä oli myös kirjauksia siitä, että päätökset oli lähetetty tiedoksi asianomistajille.

Esitutinnan aloittamattajättämispäätöksistä oli yleisenä havaintona, että päätökset oli pääsääntöisesti perusteltu riittävän kattavasti ja ne täyttivät esitutkintalain 11 luvun 1 §:n vaatimukset siitä, mitä seikkoja päätöksen tulisi sisältää. Vain tapauksessa **5710/S/4831/20** päätöksen perustelut jäivät epäselviksi/vaikeasti ymmärrettäviksi. Tapauksessa sosiaalityöntekijän väitettiin syyllistyneen rikokseen. Tutkinnanjohtaja toteaa päätöksessään muun muassa, ettei oteta kantaa sosiaalityöntekijän menettelyyn. Silti päätöksessä todetaan, ettei ole syytä epäillä rikosta.

6. Telepakkokeinot ja niiden valvonta

Salaisten pakko- ja tiedonhankintakeinojen osalta poliisilaitosta pyydettiin toimittamaan kultakin poliisilaitoksen telepakkokeinoja käyttäneeltä tutkinnanjohtajalta kolme ensimmäistä vuonna 2019 tuomioistuimelle esitettyä telepakkokeinovaatimusta (ja käräjäoikeuden päätös, jos se on poliisilaitoksella). Samoin teknisen tarkkailun osalta kultakin poliisilaitoksen tutkinnanjohtajalta vuoden 2019 kaksi ensimmäistä heidän tekemäänsä päätöstä teknisestä tarkkailusta ja kultakin STEK-POV:lta vuoden 2019 kolme ensimmäistä ns. rajoitetun valeoston (PKL 10:35,1 ja PolL 5:36,1; ”Yksinomaan yleisön saataville toimitetusta myyntitarjouksesta...”) päätöstä.

Toimitetussa aineistossa huomiota kiinnitti seuraavat päätökset:

- Päätös teknisestä seurannasta **Dnro 2019/5/000189**; päätöksen perusteella jää epäselväksi, mikä on epäillyn suhde kohteena olevaan ajoneuvoon
- Päätös teknisestä seurannasta **Dnro 2019/5/000678**; päätöksen perusteella jää epäselväksi, mikä on epäillyn suhde kohteena olevaan ajoneuvoon
- Vaatimus televalvonnasta **Dnro 2019/1/003190**; kohdehenkilö yhdistetty epäiltyyn rikokseen kertomalla: ”Poliisille on ilmoitettu, että eräs ehdokas tekijäksi on...”. Vaatimuksen (ja TI:n päätöksen perusteella) kohdehenkilön yhteys epäiltyyn rikokseen jää ohueksi. Kuka on ilmoittanut? Mitä tarkkaan ottaen on ilmoitettu? Onko TI-käsittelyssä ”avattu” tätä perustelua suullisesti? Onko TI pyytänyt tarkentamaan tätä?

Em. päätöksistä ja vaatimuksesta pyydettiin antamaan selvitys 1.12.2020 videoyhteyksin järjestetyssä tarkastuksessa.

Teknisen seurannan päätöksen **Dnro 2019/5/000189** osalta rikosylitarkastaja Heikkinen kertoi, että diaari on ollut laillisuusvalvontatarkastuskohteena 12.4.2019, jonka yhteydessä hän on tehnyt valvojamerkinnän:

”Diaari on valikoitunut Pohjanmaan poliisilaitoksen laillisuusvalvontamääräyksen mukaisena kohteena tarkastettavaksi. Diaaria koskevasta päätöksistä tehdyt laillisuusvalvontahavainnot:

Kun kyse on muusta kuin henkilön teknisestä seurannasta, on PKL 10:22,2 POV:lla toimivalta päättää asiasta. Päätöksistä ilmenee PKL 10:22,4 edellytettävät seikat ja sen voimassa oloaika on OK. Toisessa on mainittu selvästi tarkkailuhavaintojen perusteella po. ajoneuvon olevan epäillyn käytössä, toisessa olettavaa käyttöä ei ole erikseen todettu, mutta se olleen pääteltävissä auton omistajan oletettavasta sukulaisuussuhteesta. Olisi hyvä merkitä näkyviin peruste epäillylle käytölle tai hallussa olemiselle, vaikka lain sanamuodon mukaisesti ei vaa-dikaan perusteellista ja varmaa selvitystä”

Teknisen seurannan päätöksen **Dnro 2019/5/000678** osalta Heikkinen totesi diaarin olleen laillisuusvalvontatarkastuskohteena 17.12.2019, jonka yhteydessä hän on tehnyt valvojamerkinnän:

”Perusteluissa on niukahkosti todettu PKL 10:22,4 3 kohdan mukaiset tosiseikat, joihin epäiltyyn kohdistuva rikosepäily ja teknisen seurannan edellytykset perustuvat. Perustelut esitetty vain toteavassa muodossa, kun olisi aiheellista tuoda esiin riittävän konkreettiset perusteet (ei välttämättä kaikkia tiedossa olevia, eikä tietenkään paljastamalla mahdollista tietolähdettä tms.), jotta epäillyn perusteesta olisi muodostettavissa riittävä selvitys.

Kun kyse on muusta kuin henkilön teknisestä seurannasta, on PKL 10:22,2 POV:lla toimivalta päättää asiasta.

PKL 10:22,3 mukainen aikaikkuna on OK.”

Lisäksi Heikkinen kertoi tältä osin, että ajoneuvotiedoista ilmenee ajoneuvon omistajaksi osakeyhtiö. Tutkintailmoituksen mukaan epäilty käyttää ajoneuvoa kannabisviljelmän hoidossa.

Mainittujen teknisen seurannan päätösten osalta oikeusasiamies totesi, että koska päätöksiin on jo laitoksen sisäisessä laillisuusvalvonnassa kiinnitetty huomiota, asia ei anna aiheutta muuhun kuin korostaa perustelujen tärkeyttä salaisista pakkokeinoista päätettäessä. On tärkeää muun muassa keinojen käytön jälkikäteisen arvioinnin kannalta, että päätöksistä on luettavissa aukottomasti ne perusteet, joilla keinojen käytön kohde yhdistyy epäiltyyn rikokseen.

Mainitun televalvontavaatimuksen osalta Heikkiseltä on saatu erillinen selvitys. Asia ei johtanut enempään oikeusasiamiehen toimenpiteisiin, koska se osoittautui olevan vireillä toisessa viranomaisessa.

7. Valvonta- ja hälytyssektori

Kenttätoiminnassa on kenttäjohtojärjestelmän takia parhaiten pystytty yhdistämään toimintoja poliisilaitosten yhdistämisen jälkeen. Poliisilaitoksella on nykyään kolmen kenttäjohtoaluetta.

Kenttäryhmien lisäksi valvonta- ja hälytyssektoriin kuuluu myös ns. katuhuumeen valvontaryhmä, johon toimintaan tullaan edelleen panostamaan, jotta poliisilaitos voisi vastata kasvavaan huumausainerikosongelmaan. Huumausaineet näkyvät selvästi poliisin kenttätoiminnassa ja esimerkiksi huumerattijuopumusten määrä on suuri kaikkiin rattijuopumuksiin nähden.

Muutamassa Etelä-Pohjanmaan kunnassa toimintavalmiusajat ovat varsin pitkät. Muiden naapuripoliisilaitosten kanssa on valmisteilla yhteistoimintasopimuksia, joiden perusteella hälytyspartiot menisivät tarvittaessa hälytystehtäville yli poliisilaitosrajojen. Valtion budjetissa on varattu poliisille lisäresursseihin rahaa, josta osa käytetään lisävoimien palkkaamiseen harva-asutusalueille. Tästä budjetista Pohjanmaan poliisilaitos saa rahaa kuuteen uuteen virkaan.

Seinäjoen poliisiasemalla löytyy 24/7 toimiva sosiaali- ja kriisipäivystys, joka on poliisille tärkeä yhteistyökumppani.

Jatkuvasti toiminnassa olevia poliisivankiloita on Seinäjoella, Vaasassa ja Kokkolassa. Pääsääntöisesti vankilat pyörivät hyvin vartijoiden vahvuuksilla, joskin yksinvartiointia esiintyy. Erilaisten poistumien takia joudutaan satunnaisesti käyttämään poliisimiehiä vartijoina. Kaikilla vartijoilla on yhteinen päällystoesimies.

Seinäjoelle on erikseen sijoitettu kaksi vartijaa, joiden voimin pidetään yllä ns. koppipartiotoimintaa. Koppipartio koostuu vartijoista, jotka hoitavat kiinniotettujen kuljetuksia. Koppipartio voi ajaa poliisipartioita vastaan ja ottaa vapautensa menettäneen kuljetettavakseen poliisivankilaan. Usein pitkienkin etäisyyksien takia tämä vapauttaa hälytyspartiot muihin kiireellisimpiin tehtäviin paljon aiempaa nopeammin. Joka tapauksessa poliisipartiot kirjaavat itse kunkin vapautensa menettäneen osalta tämän kiinniottopöytäkirjan perusteluineen. Poliisilaitos on saanut koppipartiolle rahoitusta vuosi kerrallaan. Toiminnon on koettu parantavan työviihtyvyyttä, kun vartijan ei tarvitse aina olla työvuoroaan sisällä poliisivankilassa.

Haapamäki tiedusteli yhteistyöstä Helsingin johtokeskuksen kanssa. Poliisilaitoksen mukaan tilannekeskuksen yhteistyö johtokeskuksen kanssa on tiivistä ja yhteistyöstä ja toimintatavoista käydään jatkuvaa vuoropuhelua. Helsingin johtokeskus on poliisilaitokselle erinomainen apu poliisilaitoksen oman tilannekeskuspäivystäjän työskennellessä yksin. Helsingin johtokeskus seuraa jatkuvasti tilannetta ja tarjoaa tarvittaessa apua. Myös viestinnän valmiusryhmästä on ollut suuri apu poliisilaitoksen kenttätoiminnassa.

Poliisilaitoksen oikeusasiamiehelle toimitetusta etukäteisaineistosta tarkasteltiin n. 50 poliisilakiperusteista kiinniottopöytäkirjaa. Niiden perusteella voitiin todeta, että kiinniotot oli pääsääntöisesti perusteltu riittävän kattavasti. Kuitenkin joidenkin tapauksien osalta heräsi kysymyksiä, joista keskusteltiin tarkastuksella. Näitä tapauksia olivat muun muassa:

- **5710/P/1157/YJT/1** osalta heräsi kysymys siitä, oliko kyse kiinniotto henkilön suojaamiseksi (PoL 2:2) vai kiinniotto rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi (PoL 2:10). Kiinnioton perusteluissa ei mainita muusta häiriötä aiheuttavasta toiminnasta kuin henkilön virtsaaminen torilla, missä oli paljon lapsia. Lisäksi oli maininta henkilön ”makoilemisesta”. Kiinniottoaika oli 17 tuntia, mitä voidaan pitää kiinnioton perusteluihin nähden varsin pitkänä.

Tässä yhteydessä todettakoon, että oikeusasiamies on ratkaisussaan EOAK/3896/2018 todennut, että virtsaaminen julkisella paikalla – vaikka se tietyn kriteerin täytyessä on lainvastaista (järjestyslaki 7 §:n 2 momentti) - ei vielä sinällään osoita olevan todennäköistä, että henkilö syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka että hän aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, ellei häntä oteta kiinni.

Tapauksessa jää siis epäselväksi, olivatko säilöönoton perusteet ylipäänsä olemassa ja miksi paikalta poistamista ei katsottu riittäväksi toimenpiteeksi. Mikäli henkilö oli kykenemätön huolehtimaan itsestään, kiinniottoperusteiden olisi joka tapauksessa tullut olla toinen.

- **5710/P/1166/20/YJT/1** ja **5710/P/1171/20/YJT/1** on ollut kyse näpistelijoistä, jotka olivat kiinniotettuina rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi - ensimmäinen melkein 19 tuntia ja toinen melkein 12 tuntia. Kiinnioton perusteluissa ei ilmene, että kiinniottoon olisi juurikaan vaikuttanut muita seikkoja kuin henkilöiden syyllistymien näpistykseen ja epäily rikosten jatkamisesta. Herää kysymys, miten oli arvioitu, oliko säilössä pitäminen välttämätöntä enää sen jälkeen, kun kaupat olivat menneet kiinni.
- **5710/P/1184/20/YJT/1** ja **5710/P/1190/20/YJT/1** on kyse vääristä kiinniottoperusteista. Henkilöt oli otettu kiinni rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi, vaikka kiinniottoperuste kirjausten perusteella on nimenomaisesti liittynyt henkilön suojaamiseen. Kirjauksissa ei ole mitään mainintaa henkilöiden aiheuttamasta häiriöstä. Sinänsä säilöön ottamiselle on molemmissa tapauksissa ollut perusteita, eikä kiinniottoaikojen suhteen ole huomauttamista.
- **5710/P/1193/20/YJT/1** on kiinnioton kirjausten mukaan ollut kyse mielenterveysongelmallisesta henkilöstä, joka oli uhannut sekä poliiseja ja heidän perheitään. Kiinniotettu oli ollut aggressiivinen myös muita ihmisiä kohtaan yleisellä paikalla, eikä hänet ole väitetty olleen päihteiden vaikutuksen alaisena. Herää kysymys, onko tässä noudatettu mielenterveyslain 30 §:ssä säädettyä poliisin toimintavelvollisuutta?

8. Lupapalvelut

Vuonna 2016 siirryttiin lupapalvelut -linjalla poliisilaitoskohtaisesti lupavalvonta- ja lupapalveluyksikköihin. Lupapalveluyksikössä hoidetaan asiakkaille annettavat luvat. Lupapalveluyksikkö on jaettu läntiseen ja itäiseen alueeseen. Lupapalveluita tarjotaan kaikilla poliisiasemilla paitsi Kannuksessa ja Laihialla. Lupapalveluilla ei kuitenkaan ole Alajärvellä vakinaista henkilöstöä, vaan toiminnot hoidetaan Alavuden henkilöstöllä.

Lupavalvontaa hoidetaan koko poliisilaitoksen alueella, mutta toiminnon henkilöstö on sijoitettuna Seinäjoelle, Vaasaan, Kokkolaan ja Pietarsaareen.

Lupapalvelut -yksikössä työskentelee yhteensä 54 henkilöä, 30 lupapalveluissa ja 24 lupavalvonnassa.

Lupapalveluilla oli viime vuonna kova kysyntä, mutta tänä vuonna lupahakemukset ovat selvästi vähentyneet. Resurssien kohdentaminen on kuitenkin koettu vaikeaksi juuri ennakoimattomien lupahakemusruuhkien takia.

Keskusteltiin asiakaspalvelusta lupapalvelupisteistä sekä apulaisoikeusasiamiehen ratkaisusta, jonka mukaan jonottamisen pitäisi olla mahdollista ilman ajanvarausta.

Sähköinen asiointi on kasvamaan päin, mutta ei ole vielä poliisilaitoksen toivomalla tasolla. Tänä vuonna 66,5% asiakkaista pani asiansa vireillä sähköisesti, kun vastaava luku viime vuonna oli 67,2%.

Haapamäki kysyi tiedonkulusta tutkintayksikön ja lupavalvonnan välillä. Vuoremaan mukaan lupavalvontayksikössä käydään päivittäin läpi vuorokausiraportit ja tarkistetaan epäiltyjen henkilöiden ase- ja ammatinharjoittajaluvat. Mikäli puuttumiskynnys ylittyy, yleisjohtaja käynnistää jo viikonloppuna lupavalvontaprosessin.

Kysyttäessä väliaikaisista ajokielloista poliisilaitoksen puolelta todettiin niihin joskus liittyvän ongelmia. Esimerkiksi ns. vakavissa piittaamattomuuksissa käy usein niin, että sakot vahvistetaan kahdessa kuukaudessa tapahtuneesta. Kuitenkin ohjeellinen ajokiellon pituus olisi noin kuukausi – 6 viikkoa, joten usein ajo-oikeus palautetaan heti kun syyttäjä on vahvistanut sakon. Kiiretapauksissa poliisilaitos on kehoittanut asiakkaita olemaan yhteydessä suoraan syyttäjään ja vain harvoin poliisilaitos on itse ollut yhteydessä syyttäjään.

9. Toimenpiteet

Tarkastushavainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle. Hän totesi, että etukäteisaineiston herättämiä kysymyksiä oli pääosin käsitelty riittävästi jo tarkastuksen aikana ja saadun selvityksen mukaan tarkastushavainnot oli jo ennen tarkastustakin ainakin osin saatettu asianomaisten virkamiesten tietoon. Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan tarkastushavainnot tulisi saattaa myös laajemmin henkilökunnan tietoon poliisilaitoksen tarkoituksenmukaiseksi katsomalla tavalla.

Oikeusasiamies pyytää kuitenkin poliisilaitosta erikseen ilmoittamaan hänelle 31.3.2021 mennessä, mihin mahdollisiin toimenpiteisiin se on ryhtynyt niiden tarkastushavaintojen johdosta, joita oli tehty kiinnitoista 5710/P/1157/YJT/1, 5710/P/1166/20/YJT/1, 5710/P/1171/YJT/1 sekä 5710/P/1193/20/YJT/1.

Tarkastus ei antanut oikeusasiamiehelle aihetta enempiin toimenpiteisiin.